

MÅL OG PRIORITERINGER FOR STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I 2023

I. INNLEDNING

Riksadvokaten har det overordnede ansvaret for straffesaksbehandlingen, herunder ansvaret for å fastsette generelle mål og prioriteringer, og definerer de til enhver tid gjeldende normer for og krav til denne.

De generelle målene for straffesaksbehandlingen er høy kvalitet, høy oppklaringsprosent, kort saksbehandlingstid og adekvat reaksjon. Rundskrivet angir hvilke saker som skal gis forrang ved ressursknapphet, og omtaler riksadvokatens sentrale styringssignaler.

Rundskrivet er utarbeidet blant annet på bakgrunn av følgende politiske styringsdokumenter:

- [Prop. 1 S \(2022–2023\)](#), særlig s. 11–25 og s. 92–111
- [Innst. 6 S \(2022–2023\)](#)
- [Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev 19. desember 2022 til Den høyere påtalemyndighet](#)
- [Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev 6. januar 2023 til politiet](#)
- [Regjeringsplattformen for en regjering utgått fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet 2021-2025 \(Hurdalsplattformen\)](#)

Riksadvokaten og politidirektøren omsetter den vedtatte kriminalpolitikken i konkrete styringssignaler etter dialog.¹ Det er gitt generelle faglige føringer i [kvalitetsrundskrivet](#)² som utfyller rundskrivet her. Hovedlinjene i fjorårets prioriteringsskriv videreføres.

II. MÅL FOR STRAFFESAKSBEHANDLINGEN

1. Innledning

Straffesaksbehandlingen hovedmål er å bidra til redusert kriminalitet gjennom en rettssikker prosess. Dette er sentralt for befolkningens trygghet og tillit til rettsstaten.³ Målene er som i fjor førende for påtalemyndighetens virksomhet, og skal søkes oppnådd gjennom påtalemyndighetens oppmerksomhet mot målrettet ledelse av etterforskningen og effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet.

2. Høy oppklaring

Det er et mål at politiets etterforskning skal føre til oppklaring, se nærmere [kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.3.1. Den samlede oppklaringsprosenten er redusert siden 2015, og var i 2022 på 44

¹ Rundskrivet er blant annet forelagt Politidirektoratet før utsendelse.

² Riksadvokatens [rundskriv nr. 3/2018](#).

³ Justis- og beredskapsdepartementets overordnede mål for justissektoren i 2023 er sterke og trygge lokalsamfunn over hele landet, rettssikkerhet, trygghet i samfunnet, godt og tilgjengelig lovverk, kontrollert og bærekraftig innvandring, lav kriminalitet og godt forvaltede polarområder, jf. Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet 19. desember 2022.

prosent. Denne fortsatte negative utviklingen fra i fjor må snus. Høy oppklaring er spesielt viktig for de prioriterte sakene (jf. pkt. IV), som skal søkes oppklart så langt råd er.

3. Kort saksbehandlingstid

Om saksbehandlingstid og behovet for notoritet om tidsbruken, se [kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.6. Riksadvokaten er tilfreds med den oppmerksomhet det i dag er mot straffesakenes initialfase, men understreker viktigheten av fortsatt fremdrift etter sakens innledning og overføring fra Felles straffesaksinntak (FSI) til andre etterforskningsenheter. Denne overgangen er sentral for god fremdrift.

Avgjørelsen av påtalespørsmålet skal foretas så snart saken er tilstrekkelig opplyst, og innen rimelig tid etter at noen er å anse som mistenkt.⁴ Dersom *en mistenkt var under 18 år på handlingstiden*, skal spørsmålet om påtale avgjøres innen seks uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken.⁵ Påtalespørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig. Selv om saksbehandlingstid måles ved påtaleavgjørelse, må den samlede saksbehandlingstiden tas i betraktning. Påtalevedtak må derfor følges opp raskt. Politidistriktene må ha gode rutiner for dette, og tiltalebeslutninger skal sendes til domstolene uten opphold. Påtalemyndigheten må medvirke til at ilagte straffereaksjoner fullbyrdes raskt. Dette er særlig viktig overfor unge lovbyrtere.

For Den høyere påtalemyndighet gjelder i tillegg følgende resultatkrav:

- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for påtale- og klagesaker skal ikke overstige 30 dager, og 90 prosent av påtale- og klagesakene skal være avgjort innen dette tidsrommet
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal statsadvokaten avgjøre spørsmålet om tiltale eller oversende saken til riksadvokaten med innstilling om avgjørelse innen 15 dager fra saken ble mottatt fra politiet. Tiltalespørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom særlige omstendigheter gjør det nødvendig

Det skal tilstrebes kort saksbehandlingstid i de sentralt prioriterte sakene (jf. pkt. IV), i saker med varetektsfengsling, i saker om opprettholdelse eller opphør av tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg, og i saker om prøveløslatelse fra forvaring.⁶

Få restanser er en forutsetning for å nå målet om kort saksbehandlingstid. Restanseporteføljer, både på distriktsnivå og for den enkelte påtalejurist, bør ikke ha for stort volum, overvekt av for mange gamle saker, for mange alvorlige saker eller saker som kun krever mindre arbeid for å ferdigstilles. Aktiv oppfølging og styring av porteføljene er en forutsetning for god måloppnåelse.

4. Adekvat reaksjon

Adekvate strafferettslige reaksjoner er en forutsetning for at strafforfølgningen skal virke preventivt og bidra til redusert kriminalitet, og påtalemyndigheten har et særlig ansvar for å bidra til riktige straffer gjennom påtalevedtak og straffepåstander for domstolene. For å kunne

⁴ Straffeprosessloven § 249 første ledd.

⁵ Straffeprosessloven § 249 annet ledd.

⁶ Straffeloven § 65 annet ledd jf. [rundskriv nr. 2/2020](#) pkt. 10.4.

fastsette en adekvat straff, må spørsmål av betydning for straffutmålingen, herunder gjerningspersonens personlige forhold mv., opplyses. Påtalemyndigheten i politiet og statsadvokatene skal til enhver tid besitte oppdatert kunnskap om straffutmålingspraksis.

Antallet straffesaker som overføres til *megling i konfliktrådet* bør økes. Påtalemyndigheten skal nøye vurdere om en sak er egnet for overføring til megling i konfliktråd.⁷

Besøksforbud bør brukes i flere saker, både ved mishandling i nære relasjoner og i andre saker.⁸ Vurderingen av besøksforbud må tas raskt, og avgjørelsen av om det skal tas forutgående avhør av mistenkte eller ei, må være gjennomtenkt og begrunnet i den enkelte sak. Politidistriktet må sørge for å ha gode rutiner for håndtering av begjæringer om og oppfølging av besøksforbud, herunder må påtalemyndigheten umiddelbart varsles når det innkommer melding om mulig brudd på besøksforbud. Brudd på besøksforbud skal følges opp med en rask og adekvat reaksjon. Påtalemyndigheten må vurdere separat pådømmelse av brudd på besøksforbud uten å avvente hovedforhandling i voldssaken.⁹

Påtalemyndigheten skal være en pådriver for bruk av *kontaktforbud med elektronisk kontroll* (omvendt voldsalarm) i saker hvor dette er hensiktsmessig. Dersom det tidligere er ilagt *besøksforbud* som er brutt ved at vedkommende har oppsøkt eller forsøkt å oppsøke den forbudet skulle beskytte, skal dette normalt føre til at det i påfølgende straffesak nedlegges påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll.

Politiet og påtalemyndigheten har begrenset kapasitet til å håndheve de mange straffebestemmelsene i spesiallovgivningen. Påtalemyndigheten må derfor i større grad ta i bruk den mulighet som følger av straffeprosessloven § 71 c til å henlegge saken og overføre den til forvaltningen hvis saken kan medføre administrativ sanksjon. Slik økning tjener flere formål, både bedre og mer effektiv håndheving, men også mindre bruk av straff. Det vises til [riksadvokatens retningslinjer 23. mars 2022 om anvendelsen av straffeprosessloven § 71c](#).

Reglene om strafferettslig skylddevne som trådte i kraft 1. oktober 2020, skal sørge for at straffansvar ikke gjøres gjeldende overfor den som mangler nødvendig modenhet, sjelelig sunnhet eller bevissthet.¹⁰ Formålet med endringene er bedre å kunne identifisere slike lovbrutere, å styrke samfunnsvernet og å heve kvaliteten på sakkyndigarbeidet. Området må fortsatt vies særlig oppmerksomhet i 2023.

Påtalemyndigheten må nøye vurdere om risikoen for fremtidige lovbrudd tilsier at det er nødvendig med dom på *særreaksjon*. Påtalemyndigheten må også vurdere særreaksjon ved mindre alvorlige lovbrudd som krenker de vernede interesser når faren for en ny, alvorlig handling er nærliggende. Det er derfor viktig at politiet og påtalemyndigheten er oppmerksomme på lovbrudd hvor det kan være spørsmål om lovbruterens utilregnelighet, selv ved mindre graverende og mer ordinære lovbrudd. Veiledning og direktiver for praktiseringen er gitt i [rundskriv nr. 2/2020](#) Utilregnelighetsregler og særreaksjoner.

⁷ [Riksadvokatens brev 17. august 2021 Flere saker til konfliktrådet](#) – utredning fra arbeidsgruppe nedsatt av Sekretariatet for konfliktrådene.

⁸ [Riksadvokatens brev 26. juni 2019 om evaluering av besøksforbud](#).

⁹ [Rundskriv nr. 2/2019](#).

¹⁰ Jf. blant annet [Ot.prp. nr. 90 \(2003–2004\)](#) s. 216.

III. RIKSADVOKATENS OVERORDNEDE FORVENTNINGER TIL STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I 2023

Etter riksadvokatens syn står følgende sentralt for straffesaksbehandlingen i politiet og påtalemyndigheten:

- at politimesteren aktivt engasjerer seg i straffesaksbehandlingen og i kvalitetssikringen av denne
- en aktiv og tilgjengelig påtalefaglig og politifaglig etterforskningsledelse¹¹
- at påtalemyndigheten og politiet har oppmerksomhet rettet mot kvalitetsmarkørene¹²
- rett kompetanse på ulike nivåer, læring og evaluering, god porteføljestyring og restanseprofil
- at statsadvokatene utøver aktiv og god fagledelse¹³

Politiets hovedstrategi for kriminalitetsbekjempelsen er *forebygging*.¹⁴ Effektiv etterforskning med høy kvalitet og tilpassede straffereaksjoner er påtalemyndighetens viktigste bidrag til å motvirke lovbrudd. Gjennom straffesaksbehandlingen kan påtalemyndigheten få kunnskap som er relevant for forebygging. Slik kunnskap bør deles på hensiktsmessig måte til bruk i politiets forebyggende arbeid.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen krever at politiet effektivt behandler saker som kan relateres til *sammensatte trusler*¹⁵, og at påtalemyndigheten sørger for god informasjonsutveksling med Politiets sikkerhetstjeneste.

Politiet har høy oppmerksomhet mot grenseforvaltning som bidrag til kriminalitetsbekjempelse, og grensekontroll og avklart identitet er viktig. Påtalemyndigheten må fortsatt ha høy oppmerksomhet mot at korrekte personalia benyttes ved påtalevedtak og i domsslutninger.

Enkelte saker som ikke er omfattet av riksadvokatens prioriteringer, kan ha et underliggende faktum som innebærer *risiko* for prioriterte lovbrudd. Dette gjelder for eksempel i saker om vold mellom nærstående¹⁶, eller der vold eller trusler kan være utløst av alvorlig psykisk sykdom. I slike saker er det viktig at påtalemyndigheten har god samhandling med politidistriktets dedikerte personell for risikohåndtering. Påtalemyndigheten må videre følge opp sin

¹¹ [Riksadvokatens brev 16. september 2021](#) Riksadvokatens forventninger til rollen som påtalefaglig etterforskningsleder.

¹² [Kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 3.

¹³ [Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2020](#).

¹⁴ [I forkant av kriminaliteten. Forebygging som politiets hovedstrategi \(2021–2025\)](#).

¹⁵ [I Meld. St. 10 \(2021–2022\), s. 15](#) er sammensatte trusler definert slik: "Sammensatte trusler er en betegnelse på strategier for konkurranse og konfrontasjon under terskelen for direkte væpnet konflikt som kan kombinere diplomatiske, informasjonsmessige, militære, økonomiske og finansielle, etterretningsmessige og juridiske virkemidler for å nå strategiske målsettinger. Virkemiddelbruken er gjerne distribuert bredt, er langsiktig i sin tilnærming og kombinerer åpne, fordekte og skjulte metoder."

¹⁶ Nasjonal instruks for risikovurdering og forebygging av partner- og æresrelatert vold av 8. november 2022 (unntatt offentlighet).

varslingsplikt overfor helsevesenet, jf. blant annet [rundskriv nr. 2/2020](#) Utilregnelighetsregler og særreaksjoner pkt. 5.1.

Riksadvokaten og Politidirektoratet er fagmyndighet i *fagutviklingsapparatet* for etterforskning. Påtalemyndigheten og politiet skal ta i bruk den metodikken som utvikles der. De ti nasjonale faggruppene arbeider med ulike oppdrag, herunder med revidering av eksisterende standarder og utarbeidelse av nye. Det er viktig at implementeringen av nye retningslinjer vies tilstrekkelig oppmerksomhet, og riksadvokaten understreker viktigheten av at også Den høyere påtalemyndighet involverer seg i arbeidet i fagutviklingsapparatet.

Påtalemyndigheten må i sin saksforberedelse – gjennom samhandling og åpen dialog mellom aktor, forsvarer og bistandsadvokat før saken sendes domstolene for berømmelse, og i tiden mellom tiltalebeslutning og hovedforhandling – aktivt bidra slik at straffesaksavviklingen i domstolene er rettssikker og effektiv.¹⁷

Internasjonale rettskilder, herunder på *EU/EØS-området*, kan få betydning for straffesaksbehandlingen. På rettsområder hvor slikt regelverk er relevant, må påtalemyndigheten nøye vurdere sakens rettslige sider. Rettslige skranker som følger av Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) og EU/EØS-regelverk, må fanges opp.

IV. PRIORITERING VED IVERKSETTELSE OG GJENNOMFØRING AV ETTERFORSKING

1. Sentrale prioriteringer

Det er i utgangspunktet ikke rom for å nedprioritere saker som omfattes av riksadvokatens prioriteringer. Alle saker i politidistriktet som faller innenfor disse, skal gis forrang ved knapphet på ressurser uavhengig av hvilken enhet som er tildelt etterforsknings- og påtaleansvaret. Det tilligger politimesteren å sørge for en ressursallokering som sikrer at de prioriterte sakene gis forrang og nødvendig oppfølging.¹⁸

Ved presserende ressursknapphet gjelder følgende veiledende kriterier:

1. Lovbruddets alvorlighet står sentralt ved prioriteringer. Både strafferamme og straffutmålingspraksis vil samlet avspeile alvorlighetsgraden.
2. Alvorlige lovbrudd hvor det er *fare for nye straffbare handlinger som truer liv og helse* bør prioriteres høyere enn tilsvarende lovbrudd uten slikt farepotensial.
3. Saker med *varetektsfengsling* må prioriteres høyere enn tilsvarende lovbrudd uten fengsling.
4. I alvorlige saker hvor det tidlig i etterforskningen fremstår klart at saken ikke har oppklaringspotensiale eller mulighet for positiv påtaleavgjørelse, må straffeforfølgingen vurderes avsluttet så tidlig som mulig for å frigjøre ressurser til andre prioriterte saker. Dette forutsetter imidlertid en samvittighetsfull påtale- og politifaglig vurdering. De kriterier som angis i [kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.1.2 om positive plikter etter EMK til

¹⁷ [Brev 10. juni 2022 vedlagt rapporten om bedre og mer effektiv straffesaksbehandling i domstolene \(Jahre 2\)](#).

¹⁸ [Kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.1.2.

effektiv etterforskning og straffeforfølgning, kan ikke tilsidesettes. Dette punktet gjelder heller *ikke* for alvorlig vold mot små barn som blir alvorlig skadet, forventes å få varige mén eller dør.

Riksadvokatens prioriteringer gjelder primært de alvorlige overtredelsene. Etter omstendighetene kan det være grunn til å prioritere også lovbrudd som isolert sett ikke framstår som alvorlige, dersom skadefølgene av overtredelsene samlet sett er svært alvorlige. For eksempel kan det være tilfellet i saker om miljøkriminalitet i form av ulovlige irreversible naturinngrep og forurensing som lokalt ikke fremstår som alvorlig, men som i et nasjonalt og globalt perspektiv kan lede til alvorlige konsekvenser for miljøet. Et annet eksempel er IKT-lovbrudd som til sammen utgjør massekriminalitet med sterkt uheldig innvirkning på samfunnet.

Etterforskning av følgende sakstyper er prioritert av riksadvokaten i 2023:

Drap, ildspåsettelse som setter liv og helse i fare, alvorlige voldslovbrudd, mishandling i nære relasjoner og alvorlige seksuallovbrudd

Volds- og seksuallovbrudd som kan medføre fengsel i mer enn 6 år skal prioriteres. Det bør normalt ikke tas hensyn til forhøyelse av strafferammen som følge av konkurrens (straffeloven § 79 bokstav a), men dette stiller seg ofte annerledes ved gjentakelse (§ 79 bokstav b). Forhøyet strafferamme etter straffeloven § 79 bokstav c skal legges til grunn hvis handlingen er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe.

I saker om vold mot *barn og andre særlig sårbare fornærmede* omfattes også saker om overtredelse av straffeloven §§ 272 og 273 av riksadvokatens prioriteringer.

Alle *overtredelser av straffeloven § 282* er prioritert. Kjernen i anvendelsesområdet for straffeloven § 282 er den vedvarende og gjentakende mishandlingen. Det er sentralt om handlingene samlet sett danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et "regime" preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold.¹⁹ Dette er vanskelig å avgjøre i initialfasen, og det må løpende vurderes om det aktuelle forhold rammes av bestemmelsen, om ytterligere etterforskning er egnet til å avklare dette, eller om handlingene rammes som enkeltstående overtredelser av andre straffebud om kroppskrenkelser, trusler mv., som ikke uten videre er like høyt prioritert.

Ved mistanke om alvorlig vold mot små barn, må den viktige initialfasen gis nødvendig prioritet.²⁰ Kripos har svært god ekspertise på området, og i saker om vold mot små barn som blir alvorlig skadet, forventes å få varige mén eller dør, skal Kripos varsles og konsulteres allerede ved de innledende undersøkelser. Også i andre saker om vold mot små barn skal det så tidlig som mulig i etterforskningen – og fortløpende – vurderes nøye om det skal anmodes om bistand fra Kripos. Det vil i slike saker gjennomgående være behov for å innhente uttalelse fra medisinsk sakkyndige, se [kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.2.4. Alle muligheter for avklaring av årsaks- og ansvarsforhold skal som hovedregel være utprøvd før en slik sak eventuelt henlegges. I en situasjon hvor det fortsatt pågår krevende faglige diskusjoner i det medisinske miljøet, er det viktig at påtalemyndigheten sørger for en særlig grundig etterforskning.²¹ Når påtalemyndigheten skal ta stilling til skyldspørsmålet er det, som i alle straffesaker, nødvendig å ta i betraktning det samlede etterforskningsresultatet.

¹⁹ Jf. blant annet [HR-2019-621-A](#) avsnitt 18, [HR-2019-1936-U](#) og [HR-2019-1787-A](#).

²⁰ Alle som arbeider med fagfeltet må kjenne innholdet i rapporten [Alvorlig vold mot små barn](#), Kripos (2019).

²¹ Jf. [riksadvokatens brev 25. oktober 2021](#).

Saksbehandlingstiden fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet for alvorlig integritetskrenkende kriminalitet skal gjennomgående søkes redusert. Statsadvokatene forventes å følge utviklingen i saksbehandlingstiden på disse saksfeltene nøye. Det må tilstrebes en formålsstyrt avgrensning av etterforskningen, herunder ved bruk av etterforskningsplaner, for å redusere tidsbruken i sakene. Påtalemyndigheten må tidlig vurdere tilskjæring av etterforskningen, særlig ved internettrelaterte overgrep.²² Tilrettelagte avhør skal tas til rett tid, og det skal være god fremdrift i alle saker hvor barn er fornærmet, også etter at tilrettelagte avhør er gjennomført.

Alvorlig internasjonal og organisert kriminalitet, og alvorlig IKT-kriminalitet

Organisert kriminalitet, herunder illegal våpenhandel, menneskehandel, alvorlig narkotikavirksomhet og annen profittmotivert kriminalitet, utgjør alvorlige trusler for enkeltpersoner og samfunnet. Politiets innsats må særlig rettes mot bakmannsapparatet, og etterforskningen må belyse det organiserte elementet i den kriminelle aktiviteten. Ressurskrevende innsats mot *organiserte kriminelle nettverk* kan i perioder rettferdiggjøre at oppklaringsprosenten synker og at saksbehandlingstiden øker i andre saker i et politidistrikt. Politiet og påtalemyndigheten må aktivt benytte internasjonalt rettslig samarbeid i kriminalitetsbekjempelsen.

Kriminelle nettverk og -gjenger representerer en betydelig utfordring, blant annet gjennom rekruttering av unge personer til kriminelle miljøer, ofte preget av voldelige interne konflikter.²³ Ved integritetskrenkelser og andre lovbrudd bidrar disse miljøene til å skape utrygghet i befolkningen og lokalsamfunnet. Samtidig representerer de kriminelle nettverkene en uensartet persongruppe. Det dreier seg dels om tunge multikriminelle aktører, dels om rotløs ungdom på terskelen til en kriminell løpebane.²⁴ Særlig nøkkelpersoner som begår alvorlig kriminalitet, skal møtes med kontant strafforfølgning. Riksadvokaten og politidirektøren har i fellesskap videreført den nasjonale innsatsen mot kriminelle nettverk som omfatter både forebyggende og reaktive tiltak. Formålet er å varig svekke kriminelle nettverk i Norge, og hindre rekruttering av unge til kriminelle miljøer. Etterforskningen krever samarbeid mellom politidistriktene og med særorganer, samt andre relevante aktører som Tolletaten.

Ved prioriteringer på feltet må det ses hen til trusselbildet, nasjonale prioriteringer og den støtten som gis gjennom Samordningsorganet.

Kriminelle handlinger ved bruk av IKT, som internettrelaterte seksuelle overgrep og økonomisk IKT-kriminalitet som bedragerier, identitetskrenkelser og datainnbrudd, er stadig økende og representerer utfordringer som setter politiets evne til effektiv kriminalitetsbekjempelse på prøve. Politiets innsats på dette området må fortsatt intensiveres. Det er viktig at påtalemyndigheten sørger for at det raskt iverksettes etterforskning og sporsikring. En må i denne fasen prioritere informasjonsinnhenting og -deling til relevante internasjonale og nasjonale samarbeidspartnere, herunder Kripos, Økokrim og næringslivet, med formål om å avdekke, avverge eller stanse straffbare handlinger. Ved *sammensatte trusler*, eller der sentrale samfunnsinstitusjoner blir utsatt for dataangrep, må det også legges

²² [Effektivisering av domstolsbehandlingen av større straffesaker](#) (2018), jf. [kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.2.2.

²³ [Politiets trusselvurdering 2022](#) s. 13 flg.

²⁴ [Meld.St.34 \(2020–2021\)](#) Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet.

til rette for samarbeid med PST.²⁵ Også ressurskrevende innsats på dette feltet kan i perioder rettferdiggjøre at oppklaringsprosenten synker og at saksbehandlingstiden øker i andre saker. Internasjonalt rettslig samarbeid står sentralt også ved bekjempelsen av denne type kriminalitet.

Alvorlig økonomisk kriminalitet og alvorlig miljøkriminalitet – arbeidslivskriminalitet, ulovlig forurensning, fiskerikriminalitet mv.

Arbeidslivskriminalitet utgjør en alvorlig trussel mot arbeidstakere, private og offentlige virksomheter og samfunnet som sådan. Fenomenet omfatter en lang rekke ulike sakstyper, og riksadvokaten understreker viktigheten av en aktiv og målrettet innsats.²⁶ Det skal rettes oppmerksomhet mot ulovlig bruk av utenlandsk arbeidskraft, menneskehandel, tvangsarbeid, systematisk trygdemisbruk og fiktiv fakturering. Politiet og påtalemyndigheten skal prioritere lovbrudd som er av alvorlig karakter, eller som ikke anses å kunne sanksjoneres tilstrekkelig gjennom forvaltningsporet. En målrettet innsats mot slik kriminalitet krever et tett samarbeid på tvers av politidistrikter og med særorganer, offentlige kontrollorganer og næringslivet. Det minnes om at norske myndigheter er forpliktet til å ivareta ofrene for *menneskehandel*, og at mistenkte i saker om arbeidslivskriminalitet etter omstendighetene selv kan være offer for menneskehandel eller tvunget til annen kriminalitet. Europarådets menneskehandelskonvensjon artikkel 26 pålegger statene å sikre at ofre for menneskehandel ikke i urimelig utstrekning selv blir utsatt for straffeforfølgning.²⁷

En effektiv bekjempelse av den profittmotiverte kriminaliteten krever at politiet og påtalemyndigheten straffefølger *hvitvasking* av utbytte. En vellykket innsats på dette området gjør det vanskeligere for kriminelle å nyte godt av utbyttet, og det blir mindre attraktivt å begå primærlovbruddet som frembringer utbyttet. Etterforskning av profittmotivert kriminalitet skal derfor som utgangspunkt omfatte eventuelle *heleri/hvitvaskingshandlinger* i tillegg til primærlovbruddene. I riksadvokatens retningslinjer om heleri, hvitvaskings- og selvvaskingssaker er det etter omstendighetene gitt adgang til å avgrense etterforskningen til kun å gjelde hvitvasking/heleri uten å forfølge primærlovbruddene.²⁸ Ved etterforskningen av hvitvaskingssaker bør det undersøkes om Økokrim har relevant informasjon.²⁹

Bekjempelse av *alvorlig miljøkriminalitet* som kan skade menneskers helse, naturmangfoldet, naturressurser, naturens evne til produksjon og selvfornyelse eller innebærer uopprettelige fysiske inngrep, skal prioriteres. Grove brudd på virksomheters miljø- og ressurstillatelser, forurensningskriminalitet som ulovlig avfallshåndtering, plast- og marinforurensning og brudd på produktkontrollregelverket utgjør alvorlig kriminalitet som kan medføre betydelig og uopprettelig skade på menneskers helse og ødelegge naturmangfoldet. Dyrevelferdslovbrudd, brudd på lovgivning som skal verne mot innførsel eller spredning av fremmede organismer og ulovlig uttak av og handel med arter som er truet av utryddelse, kan også utgjøre alvorlig miljøkriminalitet.

²⁵ [Riksadvokatens rundskriv nr. 4/2007.](#)

²⁶ Jf. blant annet [Handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet 1. oktober 2022, Handlingsplan mot sosial dumping i transportsektoren 25. oktober 2022.](#)

²⁷ [Rudolf Christoffersen, "Har ofre for menneskehandel rett til å slippe straffeforfølgning for straffbare handlinger de har begått som ledd i utnyttelsen?"](#) i festskrift til Tor-Aksel Busch (2019) side 127 flg.

Se også EMDs avgjørelse 16. februar 2021 (endelig 5. juli 2021) V.C.L. and A.N. v. UK, særlig avsnitt 156–162.

²⁸ [Riksadvokatens brev 11. september 2018 kap.5.](#)

²⁹ [Instruks om politiets bruk av informasjon fra Økokrim, EFE](#) (2017).

Handlinger rettet mot viktige marine bioressurser, herunder *alvorlig fiskerikriminalitet* i form av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske), kan representere både alvorlig økonomisk kriminalitet og alvorlig miljøkriminalitet, og skal prioriteres.

Inndragning av utbytte fra straffbare handlinger skal stå sentralt i bekjempelsen av alle former for profittbasert kriminalitet, se [kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.4.10. Politiet og statsadvokatene skal ha høy bevissthet om pengesporsetterforskning og sikring av verdier allerede ved sakens innledende fase med sikte på *inndragning/erstatning* i aktuelle sakstyper.³⁰

Politiet og påtalemyndigheten må ha særlig oppmerksomhet mot et aktivt internasjonalt rettslig samarbeid i kriminalitetsbekjempelsen av alvorlig økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet.

Alvorlige trafikklovbrudd, herunder dødsulykker, ulykker med betydelig personskaide og særlig risikofylt trafikkatferd

Med *alvorlige trafikklovbrudd* menes blant annet de grovere fartsøvertredelser der hastigheten alene innebærer en betydelig fare, og ruspåvirket kjøring som gir fengselsstraff.³¹ For å bidra til oppklaring av trafikklovbrudd som omfattes av riksadvokatens prioriteringer, understrekes viktigheten av at politiets åstedsarbeid utføres av kvalifisert personell. I saker som har medført dødsulykke, skal politiet regelmessig begjære obduksjon.³²

Hatkriminalitet og kriminalitet rettet mot pressen, politikere, aktører i rettsvesenet mv.

Straffbare handlinger motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonalitet, etniske opprinnelse, religion eller livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne, skal fortsatt vies særskilt oppmerksomhet. Det samme gjelder trusler og andre straffbare ytringer rettet mot personer i egenskap av deres rolle som politikere eller samfunnsdebattanter. Slike lovbrudd har alvorlige negative konsekvenser, ikke bare for den enkelte, men også for den frie meningsdannelse og det politiske liv.³³

Påtalemyndigheten skal bidra til å sikre en fri og uavhengig presse ved å sørge for adekvat etterforskning og nedleggelse av tilstrekkelig strenge påstander for domstolene ved trusler eller vold mot representanter for pressen. I et demokratisk samfunn er dette av grunnleggende betydning.

Saker om trusler og vold mot dommere og andre aktører i rettsvesenet er alvorlige ikke bare for de berørte aktørene og deres familier, men også fordi en negativ utvikling her kan rokke ved rettsstatens fundament. Også enkelte andre yrkesgrupper, blant annet NAV-ansatte, ansatte i kriminalomsorgen, helsepersonell og tilsatte i skolene, kan være særskilt utsatte. Lovbrudd rettet mot slike grupper kan kreve særskilt prioritering.

2. Regionale og lokale prioriteringer

Den alt overveiende del av den anmeldte kriminaliteten faller utenfor riksadvokatens sentrale prioriteringer, og statsadvokatene og politimestrene må derfor ta stilling til prioriteringen av

³⁰ [Økokrims Veileder til effektiv inndragning](#) (revidert mai 2021) er et nyttig verktøy.

³¹ [Nasjonal tiltaksplan for trafikkisikkerhet på veg 2022–2025, Politiets tilstandsanalyse for 2023 Trafikksikkerhetsarbeid.](#)

³² [Riksadvokatens publikasjoner nr. 4/2015.](#) Politiet har plikt etter obduksjonslova § 7 a første ledd til å begjære obduksjon av trafikkdrepte dersom påtalemyndigheten ikke har begjært rettsmedisinsk obduksjon.

³³ [Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer – 2016–2020, Politiets trusselvurdering 2022.](#)

disse straffesakene. Her er det rom for lokal prioritering, hvor det må foretas en sammensatt vurdering med utgangspunkt i kriminalitetssituasjonen i politidistriktet, de samfunnsskadelige virkninger av denne og hvordan den påvirker den alminnelige trygghetsfølelse i befolkningen.

Det er rom for – i en avgrenset periode – å nedprioritere enkelte lovbruddskategorier, ikke minst dersom politidistriktet står overfor alvorlige kriminalitetsutfordringer som krever betydelig ressursuttak. Føringerne gitt i [rundskriv nr. 3/2016](#) om kapasitetshenleggelse skal følges. Det bør tilsiktes en viss dynamikk i prioriteringene, slik at intet kriminalitetsområde over tid blir oversett. Om prioriteringer for øvrig vises til [kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.1.1.

VI. STATSADVOKATENES FAGLEDELSE

Statsadvokatenes fagledelse skal bidra til at politiets straffesaksbehandling drives effektivt og målrettet, samtidig som kravene til høy kvalitet og rettssikkerhet ivaretas. Etter ikrafttredelsen av delegasjonsreglene³⁴ forventes en intensivering av statsadvokatenes fagledelsesvirksomhet.

Generelle retningslinjer for statsadvokatenes fagledelse er gitt i [rundskriv nr. 3/2020](#). I tillegg vises til [riksadvokatens brev 28. september 2022](#) med føringer for fagledelsen i 2023. Disse dokumentene, sammen med kvalitetsrundskrivet og mål- og prioriteringsrundskrivet, angir samlet riksadvokatens forventninger og krav til fagledelsesvirksomheten i 2023.

Jørn Sigurd Maurud
(sign.)

Katharina Rise
førstestatsadvokat
(sign.)

³⁴ [Lov 18. juni 2021 nr. 122 om endringer i straffeprosessloven mv. \(aktiv saksstyring mv.\), riksadvokatens rundskriv nr. 2/2022.](#)